

Het verloren Europa

en

de verboden islam

Het verloren Europa en de verboden islam

De lange strijd van de VS tegen de natie-staat in
Europa

Bert Kuiper

Eerste druk, december 2023.

Auteur: Bert Kuiper

Coverdesign: Bert Kuiper

ISBN: 978 94 64927 191

© Bert Kuiper, 2023

Omslag: E. Delacroix, La liberté guidant le peuple (1830)

Inhoud

Inleiding.....	7
Deel 1. HET VERLOREN EUROPA	
1. Europa verandert voor altijd.....	11
2. Hoe kijken moslims naar Europa.....	16
3. De oorlog van de islam.....	31
Deel 2. DE VERBODEN ISLAM	
4. De Griekse filosofie in de islam.....	47
5. De botsing van islam met de moderniteit....	71
6. Bulgarije, de lange strijd tegen islam.....	95
Deel 3. HET RIJK VAN DE VRIJHEID	
7. De revolutie van de burgerij in Europa.....	115
8. De revolutie van de burgerij in Amerika.....	122
9. De VS komen in een isolement.....	133
Deel 4. HONDERD JAAR EENZAAMHEID	
10. De VS op zoek naar hun identiteit.....	149
11. De terugkeer van de nobele wilde.....	159
12. De opkomst van de revolutionairen.....	169
13. De indiaan wordt modelburger.....	182
Deel 5. DE VS ALS ANTI-EUROPA	
14. De transformatie van de VS.....	197
15. Indianen en het multiculturalisme.....	207
16. Antropologie: activisme als wetenschap.....	217
17. De VS, broeikas van het socialisme.....	231
18. Een nieuwe geschiedenis van Europa.... .	241
19. Conclusie: het einde van de natie-staat.....	255

Inleiding

Tot voor kort was Europa een ander werelddeel dan Azië of Afrika. Het had een eigen identiteit, die zich onderscheidde van de culturen buiten Europa door een combinatie van christendom, rationaliteit, klassieke beschaving en verlichtingsdenken. Allemaal unieke elementen die we niet aantreffen bij de beschavingen om ons heen.

Dit Europa is bezig te verdwijnen. Het heeft niet meer de vaste wil zijn eigen identiteit vorm te geven en is daardoor verloren.

Wie de geschiedenis van Europa over de afgelopen eeuwen bestudeert, ontdekt al snel de geschiedenis van dit kleine continent in de 20ste eeuw een andere richting heeft genomen. De verhouding met de islamitische wereld is volstrekt veranderd.

Vanaf het eerste optreden van Mohammed in 622 is de islam een doods vijand van het christelijke Europa geweest. Steeds weer vielen moslim legers het zuiden van Europa binnen met het doel het hele continent onder islamitisch bewind te brengen: in Spanje in 711, in 1085, in 1140, in 1340. Italië was slachtoffer van vele tientallen aanvallen vanaf ongeveer 840 tot diep in de 11de eeuw. De Balkan werd vanaf 1354 aangevallen door Osmaanse legers totdat het grotendeels onder islamitisch bewind was gebracht. De Osmanen leden echter vanaf 1529 (eerste belegering van Wenen) meer nederlagen dan ze overwinningen behaalden en waren vanaf 1606 genoodzaakt te onderhandelen met de christelijke vijanden, iets dat ze daarvoor nooit gedaan hadden.

De christelijke volkeren op de Balkan vochten zich vrij van onder het Osmaanse overheersing vandaan in een reeks van bloedige oorlogen tot in 1918 het Osmaanse kalifaat geheel ineenstortte.

Uit dit overzicht blijkt dat de vijandschap tussen Europa en islam een langdurig verschijnsel is geweest en dus een constante factor in de verhoudingen. Maar dat verandert na 1918. In het hele werelddeel verdwijnt de oude koningshuizen en in bijna alle landen wordt de democratie de nieuwe staatsvorm. In deze nieuwe situatie gaat het socialisme een grote rol spelen.

Door de opkomst van de socialisten op het politieke toneel wordt het idee dat cultuur en natie onbelangrijk zijn voor de instandhouding van de staat steeds algemener aanvaard.

Deze opvatting lijkt te liggen in het verlengde van de godsdienstvrijheid. We zien dan ook dat vanaf 1918 het beeld dat de Europeanen hebben van de islam, verandert van het ene uiterste in het andere.

Dat deze godsdiensten en culturen heel andere opvattingen hebben over bepaalde maatschappelijke situaties in Europa, dan de Europeanen zelf, wordt niet of nauwelijks belicht.

Er ontstaat dus een permanent spanningsveld tussen de politieke theorie van de Europeanen en de opvattingen van moslims. De verandering van houding ten opzichte van islam kan dus niet zijn uitgegaan van de Europeanen zelf.

In dit boek zal ik beargumenteren dat deze verandering het gevolg is van twee politieke ontwikkelingen. De eerste is de opkomst van het socialisme en de sociaal-democratie als dominante ideologie, die voortdurend in conflict komt met het principe van de natie-staat.

De tweede ontwikkeling is de dominante invloed van de VS en het cultureel relativisme dat het exporteerde als model voor Europa na 1918.

Beide ontwikkelingen hebben een fatale uitwerking. Dit is om twee redenen. De eerste reden is, dat ze niet in staat zijn om verschillende situaties correct te analyseren, maar in plaats daarvan een blauwdrukmodel blindelings toepassen. De tweede reden is, dat ze ontworpen zijn voor zeer bepaalde situaties in een zeer bepaald tijdperk en dus niet geschikt zijn om toegepast te worden in heel andere situaties.

In dit boek baseer ik me alleen op de teksten en de manier waarop die teksten in hun eigen tijd werden begrepen. Door terug te gaan naar de bronnen van destijds, ontdekken we dat er grote verschillen zijn tussen de propaganda van nu en de beleving van toen. Deze verschillen verklaren waarom het Europa van nu verloren is.

Deel 1 Het verloren Europa

1. Europa verandert voor altijd

Europa is altijd een dynamisch continent geweest met hevige en blijvende veranderingen. Het kende invasies in de IJzertijd. Na de val van het Romeinse Rijk heeft de invasie van Germaanse stammen de politieke situatie blijvend verandert. Aan het eind van de middeleeuwen hebben Europeanen de wereld verkend, her en der koloniën gesticht die weer het begin waren van nieuwe staten, zoals de VS, Canada, Australië.

Al deze veranderingen vonden plaats binnen Europa of gingen van Europa uit en hadden voornamelijk invloed buiten Europa. In deze hele periode waren er ook invallen van buiten Europa – de Arabieren, de Mongolen en de Turken – maar deze waren steeds van beperkte duur en hadden vaak maar weinig invloed op Europa en de cultuur ervan.

Dit patroon is na de Eerste Wereldoorlog omgekeerd. De veranderingen gaan niet meer in de eerste plaats uit van Europa, maar van buiten Europa. De voornaamste reden daarvoor is de verandering in bevolkingsomvang en het wereldbeeld.

De bevolking van Europa groeit al sinds een eeuw niet of nauwelijks, terwijl de bevolking van met name Afrika maar ook van Azië niet alleen groter is, maar nog steeds snel groeit.

In Europa heeft een demografische transitie plaatsgevonden. Dit is het verschijnsel dat er een overgang plaats vindt van een een hoog geboortecijfer en hoog sterftcijfer naar een laag geboortecijfer en laag sterftcijfer. In Europa vond dit plaats rond 1965. In Amerika en Azië enkele decennia later. In de islamitische wereld moet de demografische transitie grotendeels nog plaats vinden. In Afrika krijgen de vrouwen nog steeds 5 tot 6 kinderen en lijkt het er niet op dat de demografische transitie nog deze eeuw zal plaatsvinden.

Het wel of niet doorgemaakt hebben van de demografische transitie heeft enorme gevolgen voor de leeftijdsopbouw van een bevolking. In de meeste Afrikaanse landen en ook een aantal islamitische landen is bijna de helft van de bevolking jonger dan 15.

Een paar voorbeelden:

Nigeria heeft 206 miljoen inwoners, waarvan 44 % jonger dan 15.

Ethiopië heeft 115 miljoen inwoners, waarvan 40 % jonger dan 15.

Somalië heeft 16 miljoen inwoners, waarvan 47 % jonger dan 15.

Oeganda heeft 47 miljoen inwoners, waarvan 47 % jonger dan 15.

Congo (Democratische Republiek) heeft 90 miljoen inwoners, waarvan 46 % jonger is dan 15.

Deze situatie betekenen dat er elk jaar meer jongeren op de arbeidsmarkt komen, waarvoor maar een zeer beperkt aantal banen beschikbaar zijn.

In de islamitische wereld is de situatie vaak wat gunstiger voor de jongeren:

Tunesië heeft 12 miljoen inwoners, waarvan 25 % jonger dan 15.

Egypte heeft 100 miljoen inwoners, waarvan 34 % jonger dan 15.

Saoedi-Arabië heeft 35 miljoen inwoners, waarvan 25 % jonger dan 15.

Turkije heeft 84 miljoen inwoners, waarvan 24 % jonger dan 15.

Ter vergelijking:

Nederland heeft bijna 18 miljoen inwoners, waarvan 16 % jonger dan 15.

Frankrijk heeft 65 miljoen inwoners, waarvan 18 % jonger dan 15.

Hongarije heeft 10 miljoen inwoners, waarvan 15 % jonger dan 15.¹

Dit verschil in leeftijdsopbouw tussen de werelddelen heeft tenminste twee gevolgen.

Ten eerste, de bevolking van met name Afrika maar ook van de islamitische wereld is veel groter dan die van Europa. Sinds ongeveer honderd jaar neemt de bevolking van Europa niet meer toe, terwijl die van de andere werelddelen stormachtig is gegroeid. Dat heeft ook gevolgen voor het economische belang van Europa.

Ten tweede, een deel van de bevolking van een gebied met sterke bevolkingsgroei zal geneigd zijn om zich te verplaatsen naar een gebied waar de bevolking minder snel groeit. Want mensen zoeken een omgeving op waar ze minder concurrentie van leeftijdsgenoten ondervinden en meer mogelijkheden hebben.

Door de moderne communicatiemiddelen kunnen mensen zich tegenwoordig snel een beeld vormen van de mogelijkheden ver weg, ook al ligt dat oord duizenden kilometers verwijderd. Daarnaast is Engels min of meer de internationale taal geworden en dan zijn er altijd nog de digitale applicaties waarmee men kan vertalen of een taal leren. Tenslotte is reizen over duizenden kilometers tegenwoordig niet duur meer, zelfs niet als men leeft in een Afrikaans land. Als die reis eindigt in een land waar men een nieuw leven kan beginnen en aanmerkelijk meer kan verdienen dan in het land van herkomst, dan is ook een dure vliegreis niet meer dan een verstandige investering.

De optelsom van aantallen mensen en beschikbare techniek maken dat de wereld buiten Europa veel meer invloed heeft op veranderingen dan

---

¹Alle cijfers uit: Population Reference Bureau, booklet 2020 Data sheet.

Europa zelf. Dat is nu nog niet heel erg zichtbaar, omdat Europa nog steeds een werelddeel is dat relatief rijk en goed georganiseerd is ten opzichte van andere werelddelen.

Europa is dus door moderne techniek relatief makkelijk bereikbaar geworden vooral voor mensen uit Afrika en het Midden-Oosten. Soms zijn de migranten uit deze gebieden echt van plan om een nieuw leven te beginnen in Europa. Maar meestal zijn deze plannen minder vast van vorm: de migrant beheerst geen Europese taal, heeft een gebrekkige beroepsopleiding en vindt het niet makkelijk om zich aan te passen bij Europese gewoontes op gebied van omgang met vrouwen of kledingstijl.

In Europa aangekomen, ondervindt deze tweede groep bovendien dat het goed mogelijk is om de leefwijze van het geboorteland voort te zetten. Ook hier is de moderne techniek behulpzaam: door middel van internet en tv is het contact met het moederland vaak goed te onderhouden. Daarnaast willen de overheden van de moederlanden vaak het contact met de migranten warm houden. Tenslotte ontmoet de migrant vaak landgenoten in dezelfde wijk of stad, met wie men een sociale netwerk kan opbouwen.

Bovendien oefent de overheid in de Europese landen meestal niet al te veel druk uit op de migrant om zich aan te passen aan het gastland. De taal leren wordt meestal nog wel verlangd en aangemoedigd, maar daar blijft het wel bij. Het is eerder andersom: de autoriteiten in Europa laten de migrant op allerlei manieren merken dat men zijn afwijkende gewoonten en opvattingen respecteert of zelfs verwelkomt.

Al deze omstandigheden – de aantallen migranten, het cultuurverschil, de moderne techniek, de woonsituatie – dragen ertoe bij dat migranten slechts langzaam of gedeeltelijk opgaan in de reeds aanwezige bevolking.

Het resultaat van deze demografische factoren is dat de bevolking van Europa langzaam maar zeker blijvend verandert. Voor de gewone burger zijn die veranderingen niet opvallend, omdat ze heel langzaam gaan en niet voortdurend in het dagelijkse leven zichtbaar zijn.

Demografische veranderingen gaan niet alleen langzaam, maar zijn ook nog eens moeilijk bij te sturen. Een ongewenste demografische verandering, zoals een laag kindertal, zal bijna zeker twee of drie generaties doorwerken.

In Nederland lag het kindertal tot 1960 rond de 2,8, om daarna vrij snel te dalen tot 1,7 in het jaar 2000.² Om de populatie op dezelfde grootte te houden, is een gemiddeld kindertal van 2,1 noodzakelijk. In de huidige

---

²CBS Bevolkingstrends 2008-1, Arie de Graaf, Vruchtbaarheid in de twintigste eeuw, p. 16.

situatie betekent het lagere kindertal dat de populatie per generatie met ongeveer 20 % zal afnemen. Na drie generaties zal de populatie al gehalveerd zijn. Omdat de autochtone Nederlandse vrouw haar eerste kind krijgt als ze 29 jaar oud is, betekent dit dat de populatie van rond 1960 in het jaar 2070 gehalveerd zal zijn. In de statistieken is dit niet goed zichtbaar doordat er immigratie plaats vindt en een deel van de migranten in de derde generatie tot autochtonen wordt gerekend.

Tegelijkertijd is het zo dat het kindertal van niet-westerse allochtonen altijd hoger ligt dan dat van autochtonen en westerse allochtonen.³

Op 1 december 2022 had 14,8 % van de Nederlandse bevolking een niet-westerse migratieachtergrond (2,7 miljoen mensen).⁴

Deze groep groeit elk jaar niet alleen als gevolg van het hogere kindertal, maar ook door immigratie.

In 2002 had slechts 9,7 % van de Nederlandse bevolking een niet-westerse migratieachtergrond⁵ (1,55 miljoen mensen). Er heeft dus bijna een verdubbeling plaatsgevonden in 20 jaar tijd, als we in het achterhoofd houden dat er vooral na 2002 het aantal derde generatie niet-westerse mensen dat tot 'autochtonen' wordt gerekend, waarschijnlijk al enkele honderdduizenden bedraagt.

Deze getallen krijgen meer betekenis als we beseffen dat het overgrote deel van de niet-westerse allochtonen moslims zijn. Hun aanwezigheid in Nederland en in de meeste West-Europese landen brengt een nieuw cultureel en godsdienstig element in de samenleving, dat geleidelijk steeds meer zichtbaar is op allerlei manieren.

Deze aanwezigheid krijgt door de demografische verandering geleidelijk meer betekenis voor het dagelijkse leven. Als de demografische trend van de afgelopen decennia aanhoudt, dan zullen er rond 2045 tegen de 6 miljoen moslims in Nederland zijn en rond 2070 12 miljoen.

Als we dit afzetten tegen de ontwikkeling van de 13 miljoen autochtonen in 1960, dan zien we dat die rond 2070 gehalveerd zal zijn tot slechts 6,5 miljoen personen.

Het CBS verwacht dat in 2070 rond de 21 miljoen mensen in Nederland zullen wonen. Moslims zullen dus een duidelijke meerderheid vormen. Het lijkt aannemelijk dat ze dan als gevolg van die meerderheid een grote invloed zullen uitoefenen op het straatbeeld, de politiek, in het onderwijs en de omgangsvormen.

3CBS: Sterke regionale verschillen in vruchtbaarheid naar herkomstgroepering, grafiek 6, 11-7-2012.

4CBS, Hoeveel mensen met een migratieachtergrond wonen in Nederland?

5CBS, Hoeveel mensen met een migratieachtergrond wonen in Nederland?

In de West-Europese landen om ons heen vindt een vergelijkbare ontwikkeling plaats. Dit geldt vooral voor Duitsland, België, Zweden, Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk en Italië. In een aantal landen, zoals Spanje, Ierland en Noorwegen, gaat de trend dezelfde kant op, maar minder snel dan in de voorgaande landen.

De bevolking van Europa en van Nederland is bezig te veranderen. Het is geen vrijblijvende verandering, maar een verandering die enorme gevolgen heeft.

Omdat mensen die migreren nu eenmaal hun cultuur en godsdienst meenemen, zal deze verandering bijna zeker gevolgen hebben voor de cultuur en godsdienst van Europa. Cultuur en godsdienst zijn bepalend voor het wereldbeeld van mensen en dus voor de staatsinrichting en de wetten van een land.

Aan het einde van deze eeuw zal Europa een overwegend islamitisch werelddeel zijn geworden. In sommige landen, zoals Duitsland, Nederland en Zweden, zal die situatie veel eerder bereikt worden, in een aantal andere landen pas later. Maar zonder gewijzigd beleid is het eindpunt onvermijdelijk.

Europa verandert voor onze ogen en voor altijd.

Toch zijn er politici en ideologieën die volhouden dat de komst van mensen uit andere culturen geen enkel probleem vormt voor onze samenleving. Ook als deze cultuur elementen bevat op gebied van wetgeving, de plaats van de vrouw in de samenleving, de gelijkwaardigheid van andere groepen, die geheel onverenigbaar zijn met de huidige wetgeving in Europa.

Een dergelijke ideologie is dus opgebouwd uit beweringen die onderling tegenstrijdig zijn.

In dit boek wordt verklaard hoe en waar deze ideologie is ontstaan en waarom ze zo in conflict verkeert met de alledaagse werkelijkheid.

2. Hoe kijken moslims naar Europa

Natuurlijk verandert de bevolking van elk land door de eeuwen heen. Maar er zijn grote verschillen tussen het soort demografische verandering dat we waarnemen: er zijn landen die bijna alleen maar verlaten worden door mensen en er zijn landen die bijna alleen maar migranten opnemen.

Het is het goed recht van mensen om te besluiten om elders te gaan leven. Maar het is ook het goed recht van mensen om hun grenzen te beschermen en voorwaarden te stellen aan hen die naar dat land willen gaan. Beide rechten zijn vormen van zelfbeschikking en dit is het meest fundamentele recht dat bestaat.

Maar of een proces van immigratie nu snel of langzaam verloopt, de gevolgen kunnen in beide gevallen diepgaand en onomkeerbaar zijn. Uit de geschiedenis kennen we meerdere gevallen die voor de autochtone bevolkingsgroep niet altijd even prettige gevolgen heeft gehad. De indianen in Noord-Amerika hebben vele keren tevergeefs geprobeerd om de kolonisten afkomstig uit Europa te verjagen. De aboriginals in Australië zijn door de migranten een marginale groep geworden. Indianen en aboriginals beschouwden de komst van de Europeanen niet altijd als 'culturele verrijking'.

We moeten serieus rekening houden met de mogelijkheid dat de groei van de reeds aanwezige moslim bevolking in Europa veranderingen met zich meebrengt die we helemaal niet willen. Omdat te begrijpen, moeten we ons verdiepen in hoe moslims kijken naar Europa.

De perceptie van Europa door moslims valt uiteen in tenminste twee onderdelen. Ten eerste, hoe beleven moslims in Europa hun eigen situatie? Ten tweede, in hoeverre wordt dit ingegeven en verklaard door de cultuur en godsdienst van het land van herkomst? We hanteren hierbij als uitgangspunt dat de persoonlijkheid grotendeels gevormd wordt door de cultuur van het land waarin iemand geboren wordt. Als deze persoon vervolgens migreert naar een ander land, dan kan er *acculturatie* optreden. *Acculturatie* wordt al sinds 1928 gedefinieerd als het overnemen van elementen van een cultuur door mensen uit een andere cultuur.⁶

Het is veelbetekenend dat het woord *acculturatie* is ontstaan in de VS. Het werd voor het eerst gebruikt door J.W. Powell rond 1880.⁷ Powell was een

---

⁶Definitie uit Herskowitz, *Acculturation*, New York 1937, p.2.

⁷Herskowitz, *Acculturation*, New York 1937, p.3.

aanhanger van de theorieën van Lewis Morgan en werd directeur van de afdeling Etnologie van het Smithsonian Institute (1879). Het is opmerkelijk dat Powell op het idee van acculturatie kwam omdat hij opmerkte dat er zo *weinig* culturele verschillen waren tussen de indianenstammen die hij had bestudeert. Later gebruikte hij *acculturatie* in een enigszins gewijzigde betekenis, namelijk het proces waarbij een uitvinding van iemand wordt overgenomen door anderen.⁸ De combinatie van deze twee standpunten is opmerkelijk omdat de indiaanse samenleving erg statisch was en werd gekenmerkt door weinig uitvindingen of vernieuwing.

Moslims worden gevormd door de islamitische godsdienst waarbij de geloofsvoorschriften invloed hebben op praktisch elk facet van het dagelijkse leven. Geloof bepaalt bovendien de wetgeving (sharia). Moslims zullen geneigd zijn om westerse wetgeving die botst met de sharia, niet na te leven. Een ander voorbeeld is dat er in Nederland honderden echtparen zijn die alleen getrouwd zijn volgens islamitisch recht en niet voor een Nederlandse ambtenaar, omdat deze moslim echtparen de Nederlandse wetgeving niet erkennen. Vaak beseffen de vrouwen echter niet dat het aangaan van een religieus huwelijk zonder voor de wet getrouwd te zijn, strafbaar is en hen min of meer rechteloos laat in het geval van een scheiding.⁹

Nederland in het bijzonder en de Europese staten in het algemeen worden gekenmerkt door een cultuur waarin godsdienst nauwelijks een rol speelt in het dagelijkse leven en zelfs geacht wordt gescheiden te bestaan van de politiek.

Een culturele verandering is het gevolg van de ontmoeting tussen twee culturen, waarbij de ene cultuur een of meer elementen uit de andere cultuur overneemt. Hetzelfde proces zien we op het niveau van individuen. Een persoon ontwikkelt zijn identiteit grotendeels op basis van acculturatie binnen een groep. Omdat hij zich identificeert met die groep, neemt hij de normen en waarden van die groep over. Op basis van die identificatie ontstaat een emotionele, meer directe band met die groep. Mensen die zich identificeren met een bepaalde groep, zullen sterker geneigd zijn om te handelen overeenkomstig de normen en waarden van die groep.

---

⁸Herskowitz, *Acculturation*, New York 1937, p.6.

⁹Zie bijvoorbeeld: Forum, Motieven om islamitische huwelijken aan te gaan , april 2014; NOS 24 april 2019, “Boete voor religieuze huwelijken is eerste stap”.

Omgekeerd betekent het dat als iemand uit een groep komt waarvan de normen en waarden tegengesteld zijn in bepaalde opzichten aan een andere groep waar hij deel van uitmaakt, die persoon een belangenconflict zal ervaren. Er kan dan een gecompliceerd samenspel van factoren ontstaan, waarbij de persoon in kwestie soms meer verbondenheid en loyaliteit voelt met de ene groep, maar soms en in andere situaties meer verbondenheid en loyaliteit met de andere groep.

De verbondenheid en loyaliteit met een groep wordt aangeduid met de term 'acculturatie', het zich eigen maken van de cultuur van de groep waarin men verkeert. Een hoge mate van acculturatie noemen we assimilatie, een geringe mate van acculturatie noemen we segregatie.

Het wordt complexer als we vaststellen dat er tenminste twee niveau's zijn van acculturatie, namelijk het sociale niveau en het culturele niveau.

Als iemand zijn eigen culturele identiteit behoudt en daar bij sociale relaties aangaat met de ontvangende omgeving, dan wordt dat integratie genoemd. Als hij wel zijn eigen culturele identiteit behoudt, maar geen sociale relaties aangaat met de ontvangende omgeving, dan heet dat separatie.

De verbondenheid en loyaliteit ten aanzien van de groep kan zich dus op twee verschillende niveau's in verschillende richtingen bewegen.

Dat betekent ook dat er twee verschillende soorten loyaliteit en verbondenheid ontstaan, die naast elkaar bestaan en tot conflicten kunnen leiden, op punten waar de belangen van beide niveau's niet meer met elkaar in overeenstemming zijn te brengen.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft dit onderwerp meerdere keren laten onderzoeken en daar rapporten over uitgebracht.

Hieruit blijkt dat 77 % van de Turken en 69 % van de Marokkanen zich meer identificeert met het herkomstland dan met Nederland. In de woorden van de onderzoekers:

Deze groep onderhoudt frequent sociale contacten met autochtone Nederlanders en (in mindere mate) met migranten uit andere groepen. De migranten uit deze groepen voelen zich minder dan gemiddeld thuis in Nederland en zijn niet erg te spreken over de Nederlandse samenleving. Hun opvattingen staan verhoudingsgewijs ver af van de basiswaarden van onze samenleving.¹⁰

10SCP, Werelden van verschil, W. Huijnk, 2015, p. 9.

De groep met dubbele bindingen, die dus een dubbele identiteit heeft ontwikkeld, is relatief klein: respectievelijk 9 % van de Turken en 13 % van de Marokkanen. Over deze groep zegt het rapport:

De identificatie is wat sterker met de herkomstgroep, terwijl de sociale interacties wat sterker zijn met autochtone Nederlanders. Men voelt zich behoorlijk thuis in Nederland en de culturele afstand is relatief klein.¹¹

Uit het voorgaande blijkt dat maar een heel klein deel van de Turken (14 %) en van de Marokkanen (18 %) een sterkere binding heeft met Nederland dan met het herkomstland. Het aantal Turken en Marokkanen dat dus in een conflict van loyaliteit kan terechtkomen, is dus veruit de meerderheid.

De Turken en Marokkanen die weinig binding met Nederland hebben, behoren voornamelijk tot de eerste generatie, maar ook 5 % van de tweede generatie behoort er toe.

Het feit dat deze mensen leven in een situatie van geringe assimilatie of integratie, is een constatering die niet zonder gevolgen blijft. Het heeft allerlei bijkomstige gevolgen die door de onderzoekers als volgt geschetst worden:

Migranten uit deze categorieën geven het vaakst aan dat hun gezondheid slecht is, dat ze ongelukkig zijn en dat ze vinden dat hun leefsituatie in vergelijking met andere mensen slechter is. Onder deze groepen is de beeldvorming over autochtone Nederlanders ook het minst positief; zij hebben het minst vaak sympathieke gevoelens ten aanzien van autochtone Nederlanders en scoren laag wat betreft sociaal vertrouwen en politieke interesse. [...]

Personen in de categorie 'etnisch gesoleerd' zijn het vaakst van mening dat de acceptatie van migranten door autochtonen in Nederland gering is en ervaren de meeste persoonlijke discriminatie. De categorie 'segregatie' neemt – opvallend genoeg – een middenpositie in ten opzichte van de andere categorieën wat betreft de perceptie van het maatschappelijk klimaat. Wanneer men grotendeels in afzondering van anderen leeft, is de kans op negatieve sociale ervaringen misschien beperkter.¹²

11SCP, Werelden van verschil, W. Huijnk, 2015, p. 10.

12SCP, Werelden van verschil, W. Huijnk, 2015, p. 14-15.

Het is belangrijk om de verschillende aspecten van deze situatie te verkennen, omdat bij een radicaliseringsproces zowel *push* als *pull* factoren optreden. Een *push* factor is de beleefde situatie in Nederland, zoals het zich in het algemeen onvoldoende thuis voelen in dit land. *Pull* factoren zijn het zoeken naar zingeving, het willen behoren tot een groep of de zucht naar avontuur.

Het is nuttig om te benadrukken dat de situatie van geringe assimilatie of integratie dus veel verder gaat dan constateren dat de migrant zich ongelukkig voelt, ontevreden is over zijn gezondheid en zijn leefsituatie en weinig sympathie voelt voor de autochtone Nederlander. De onderzoekers van het SCP trekken de invloed van deze bevindingen meteen door naar een ander niveau, namelijk de motivatie om te radicaliseren en zich totaal af te keren van de samenleving van het woonland.

De consequenties van deze conclusie zijn niet te overzien. Van de mate waarin moslim jongeren zich met Nederland identificeren, moeten we niet al te hoge verwachtingen hebben, blijkt uit het vervolg van het onderzoek. Veel jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst geven aan een binding met Nederland te hebben en zich Nederlands te voelen, maar:

Wel lijkt het zwaartepunt bij de Turkse herkomstgroep te liggen: in ons onderzoek hebben we vrijwel geen respondenten gesproken die zich uitsluitend met Nederland verbonden voelen. Dat beeld strookt met kwantitatieve gegevens, waaruit bleek dat een eenzijdig sterke identificatie als Nederlander bij personen van Turkse en Marokkaanse afkomst bijna niet voorkomt.¹³

De identificatie met Nederland speelt zich af op het sociale niveau, maar uit de laatste zin blijkt dat het culturele niveau belangrijker is en de overhand heeft. Iets verderop in de tekst blijkt wat de herkomst is van deze dubbele binding:

Het geloof is bij veel jongeren een belangrijk onderdeel van de identiteit. Bijna alle jongeren even aan moslim te zijn en hechten groot belang aan het navolgen van de regels die uit de islam voortvloeien. Een belangrijk deel van hen voelt zich in de eerste plaats moslim; dit is voor velen de identiteit 'op nummer 1'. De islam is in het leven van veel jongeren het belangrijkste ijkpunt, dat richting geeft aan bijna alle aspecten van hun leven. Het kennen van

---

13SCP, Werelden van verschil, W. Huijnk, 2015, p. 20.

de regels, het naleven ervan en te bedenken hoe ze zich (nog) beter door de islam kunnen laten leiden, is een dagelijkse zoektocht van vele jonge moslims.¹⁴

De doorslaggevende culturele factor is hier de islam, die bepaalt waar het individu in kwestie de sterkste emotionele binding mee heeft. Deze situatie is geen toevallige historische ontwikkeling, maar een eigenschap van islam. Islam onderscheidt zich van andere godsdiensten door de *tawhid*, de volstrekte eenheid tussen god en de schepping. Alles in de schepping gebeurt slechts door de wil van god en natuurwetten zijn constructies van de menselijke geest die alleen dienen om allerlei processen begrijpelijk te maken.

Als de sociale bindingen met Nederland sterker zijn dan die met het herkomstland, dan verandert dat niets aan de culturele binding met de islam. Het is dus niet zo dat deze mensen een soort ‘ontkerkelijking’ doormaken zoals dat met veel christenen in Nederland is gebeurd of zelfs maar een soort secularisering, waarbij het geloof nadrukkelijk los van de overheid en dus meer als een privé-kwestie wordt beleefd. De conclusie dat *de islam in het leven van veel jongeren [...] richting geeft aan bijna alle aspecten van hun leven*, is een vaststelling waarvan het belang niet onderschat mag worden.

De klassieke opvatting over assimilatie en integratie van migranten luidt dat naarmate het verblijf van de migrant in het doelland langer duurt, hij zich meer zal gaan identificeren met zijn omgeving. Nieuwe inzichten leveren op dat de identificatie met het herkomstland langer blijft bestaan dan werd verondersteld en zelfs naast de identificatie met het woonland blijft voortbestaan.

Onder Turken identificeert 87 % zich heel sterk met het herkomstland en slechts 2 % helemaal niet. Daar tegenover identificeert 28 % zich heel sterk met Nederland en 33 % helemaal niet met Nederland.

Onder Marokkanen identificeert 88 % zich heel sterk met het herkomstland en slechts 2 % helemaal niet. Van hen identificeert 37 % zich heel sterk met Nederland en 24 % helemaal niet met Nederland.¹⁵

Uit de klassieke theorie over integratie volgt dat de tweede generatie zich meer met het nieuwe woonland zal identificeren dan de eerste generatie. Dit wordt ook vastgesteld door de onderzoekers:

14SCP, Werelden van verschil, W. Huijnk, 2015, p. 20.

15SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 17.

Het blijkt dat de tweede generatie Turkse en Marokkaanse Nederlanders vaker dan de eerste zich zowel sterk als Nederlander als sterk met de eigen groep identificeren. Hetzelfde geldt voor jongeren uit deze groepen ten opzichte van ouderen. Niettemin voelt ongeveer de helft van de 15-24-jarige Turken en Marokkanen zich geen of een beetje een Nederlander, maar identificeert zich wel sterk met de herkomstgroep.¹⁶

De klassieke theorie blijkt dus maar deels op te gaan: ook onder de jongeren blijft de identificatie met het herkomstland heel sterk. Omdat de jongeren overwegend sociale contacten in het woonland hebben, leidt dit tot de conclusie dat de culturele factor, dat wil zeggen de islam, de doorslag geeft. De studie van het SCP stelt:

Andere bevindingen van dit rapport wijzen er evenwel op dat groepen elkaar niet naderen. Zo zijn in de afgelopen vijftien jaar de vrijetijdscontacten tussen de vier grootste migrantengroepen en autochtone Nederlanders niet toegenomen, de bevindingen wijzen eerder op een neerwaartse tendens.¹⁷

De onderzoekers wijzen ook meteen de oorzaken aan:

- *toegenomen etnische concentratie*
- *verslechterd maatschappelijk klimaat: opvattingen over ervaren acceptatie van migrantengroepen, beeldvorming over moslims*
- *betekenis van religie*
- *gestegen werkloosheid¹⁸*

De etnische concentratie van allochtonen is toegenomen door de voortdurende instroom van nieuwe migranten uit de herkomstlanden. Hierdoor is het voor hen steeds makkelijker om zich terug te trekken in hun eigen kring en daar voldoende sociale contacten op te doen.

Daarnaast vinden veel moslims dat het maatschappelijk klimaat verslechterd is, omdat ze minder acceptatie ervaren en menen minder kansen te krijgen. Ook vinden ze dat ze als moslim onvoldoende gerespecteerd worden.

De verslechtering van het maatschappelijk klimaat kan worden uitgedrukt in de mening van de autochtone Nederlanders over de aanwezigheid van

---

16SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 17.

17SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 22.

18SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 23.

niet-westerse migranten. Het percentage autochtonen dat meent dat er teveel niet-westerse migranten in dit land aanwezig zijn, schommelt tussen de 39 % en 53 % in de periode vanaf 1991 tot 2010.¹⁹

Een andere graadmeter zijn de contacten met autochtonen. Van de Turken geeft 33 % aan nooit contacten te hebben met autochtonen in de wijk, van de Marokkanen 27 %.²⁰

Dan is er de factor geloof. In godsdienstigheid is er bijna geen verschil tussen de 1ste en de 2de generatie. In beide gevallen rekent ruim 90 % zich tot de islam.²¹ Een bijna even hoog percentage verklaart, dat hij het geloof ziet als een belangrijk deel van zichzelf en dat het hem pijn doet, als iemand iets slechts zegt over dat geloof.²² Een sterke godsdienstige georiënteerdheid verhoogt dan ook de kans om tot de groep ‘segregatie’ te behoren.²³

Toch voelt meer dan de helft van de Turken en Marokkanen zich thuis in Nederland. Slechts 28 % van de Turken en 30 % van de Marokkanen voelt zich helemaal niet thuis in Nederland, waartoe ook een kwart van de tweede generatie toe gerekend moet worden.²⁴

De combinatie van godsdienstigheid en zich niet thuis voelen in Nederland kan ook worden verwoord als een botsing van culturen. Bijna de helft van de moslims vindt dat islam boven kritiek verheven is (42 % van de Turkse Nederlanders en 43 % van de Marokkaanse Nederlanders vindt dit). Op de stelling ‘islam en modern leven gaan niet goed samen’ stemde 27 % van de Turkse Nederlanders in, 30 % van de Marokkaanse Nederlanders. Bovendien vindt 17 % van de moslims in Nederland dat zij zouden moeten proberen om de Nederlanders te bekeren tot de islam.²⁵

Uit dit alles blijkt dat integratie in de Nederlandse samenleving wordt gehinderd doordat een deel van de moslims weinig contacten heeft met autochtone Nederlanders, maar ook doordat ze zich cultureel meer verbonden voelen met de godsdienst van het herkomstland. De culturele afstand is groter dan de sociale afstand, maar er is duidelijk een verband tussen beide.

Bovendien blijkt uit de zeer hoge identificatie met islam, dat aan het geloof een zeer belangrijke rol wordt toegeschreven. Deze rol is belangrijker voor

---

19SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 33.

20SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 52.

21SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 78.

22SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 81.

23SCP, Werelden van verschil, W. Huijnk, 2015, p. 106.

24SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 90-91.

25SCP, Werelden van verschil, W. Huijnk, 2015, p. 127.

de identiteit dan de sociale contacten met autochtonen. Zowel uit de theorie van integratie als het onderzoek in het veld komt naar voren dat de culturele laag meer motiveert voor de keuze waar de loyaliteit en de emotionele betrokkenheid liggen, dan de sociale contacten, het werk en andere activiteiten.

Het is nu eenmaal zo dat een van de twee factoren de doorslag moet geven en in dit geval is dat de culturele achtergrond, die grotendeels wordt bepaald door de islam.

Dit heeft gevolgen op tenminste twee manieren.

Ten eerste, een deel van de moslims in Nederland is vatbaar voor radicalisering en is in sommige gevallen bereid om naar een gebied te reizen waar ze hun dromen van een leven dat meer in overeenstemming is met islam kunnen waarmaken.

Ten tweede, de godsdienstige beleving is voor sommige moslims een soort verdediging tegen weerstanden en teleurstellingen in het dagelijkse leven. Want islam is voor hen immers identiteit nummer 1 en de rest komt pas daarna. Het belang van de godsdienst blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat er nauwelijks verschil is tussen het percentage Turken dat halal eet, als we kijken naar het verschil tussen de 1ste en de 2de generatie, namelijk 86 % tegen 73 %. Bij de Marokkanen is dat 90 % tegen 86 %. Uit de gegevens blijkt bovendien dat de verschillen tussen de generaties over de hele linie heel klein zijn, ook bij dingen als vijf keer per dag bidden en het volgen van de ramadan.²⁶

Omdat de migrant de islam als een sterke positieve factor van zijn identiteit beleeft, dan zal hij negatieve resultaten in zijn leven niet snel toeschrijven aan zijn culturele of godsdienstige achtergrond, maar die juist toeschrijven aan hen die geen moslim zijn. Het gevolg daarvan is dat als een moslim te weinig waardering ondervindt, hij de verantwoordelijkheid daarvoor al heel snel bij de autochtone omgeving legt.

Eerder zagen we al dat een meerderheid van de moslims ontevreden is over zijn eigen situatie en de waardering die ze ondervinden. Tegelijkertijd meent een meerderheid van de Turken (65 %) en de Marokkanen (75 %) dat zijzelf goed geïntegreerd zijn.²⁷

Daaruit blijkt dat de meerderheid van de moslims tevreden is over wat zijzelf gedaan hebben om te integreren in de Nederlandse samenleving en dat het aan de autochtonen ligt om dat in voldoende mate te waarderen. Dat de moslims vanuit deze positie redeneren, blijkt ook uit een andere vraagstelling, namelijk wie de kosten van inburgeringscursussen moet

---

26SCP, Jaarrapport integratie 2007, J. Dagevos, p. 185.

27SCP, Jaarrapport integratie 2007, J. Dagevos, p. 289.

dragen: de migrant of de overheid. Van alle onderzochte migrantengroepen antwoorden de moslims het meest dat de overheid de kosten moet dragen, namelijk van de Turken 63 % en van de Marokkanen 58 %.²⁸ Dit duidt erop dat de moslims niet zelf heel gemotiveerd zijn om zoveel mogelijk in te burgeren, maar het aan de overheid overlaten en alleen eraan meewerken voor zover dat wordt aangeboden of verplicht wordt.

Uiteraard is dit geen goede basis om zich te identificeren met Nederland.

Tegelijkertijd is het goed om te constateren dat godsdienst een complex gegeven is, dat zeer verschillende domeinen van het leven bestrijkt; zoals zelftoewijzing, het meedoen aan groepsactiviteiten zoals moskeebezoek en individuele kwesties als de persoonlijke opvattingen. Niet alle moslims zijn in gelijke mate bezig met islam in al deze domeinen van het leven.

Hoewel er veel studie is verricht naar algemene aspecten van integratie en assimilatie, richten deze studies zich meestal op zaken als opleiding, werk en sociale contacten. Naar de manier en de mate waarin ook de godsdienstige beleving zou kunnen veranderen, is weinig onderzoek gedaan.²⁹

De algemene verwachting van sociologen op dit gebied is dat de komst van moslims naar seculiere samenlevingen een afname van de godsdienstigheid tot gevolg zou hebben. Daarnaast houden sommige onderzoekers rekening niet zozeer met een afname van de godsdienstigheid, maar van een verandering ervan. Al met al blijft dit een onzeker gebied. Het enige dat uit het onderzoek naar voren komt en met een grote mate van nauwkeurigheid vastgesteld kan worden, is dat er weinig verschil in godsdienstigheid is tussen de 1ste en de 2de generatie. Wel blijkt dat moslims die meer banden met autochtonen hebben, minder religieus te zijn.³⁰

Identificatie met een groep levert waardering op, indien een individu bereid is om zich de normen en waarden van die groep eigen te maken. Maar als twee niveau's met elkaar om voorrang strijden, dan zal dat niveau winnen van de twee, dat het meeste aanzien geniet. Omdat de overgrote meerderheid van Turken en Marokkanen zich cultureel identificeert met het herkomstland en met islam, lijkt het aannemelijk dat de meeste moslims zich zullen identificeren met de islam en dus de normen en waarden daarvan zoveel mogelijk naleven.

In de situatie dat die normen en waarden botsten met normen en waarden van de Nederlandse samenleving, dan zullen de islamitische normen en waarden meestal voorrang krijgen. Op deze manier ontstaat een

---

28SCP, Jaarrapport integratie 2007, J. Dagevos, p. 288.

29SCP, Moslim in Nederland, 2012, p. 33.

30SCP, Moslim in Nederland, 2012, p. 54.

dubbelzinnige situatie: omdat de islamitische normen en waarden voorrang krijgen, is het relatief makkelijk voor moslims om deze normen en waarden te behouden en ze door te geven aan de volgende generatie. Dat betekent echter wel dat er weinig vooruitgang wordt geboekt met integratie en assimilatie en dat deze personen in een conflict tussen de culturele laag en de sociale laag blijven leven, wat allerlei teleurstellingen kan opleveren. De teleurstellingen op hun beurt kunnen weer veroorzaken dat ze zich meer richten tot de godsdienst, waardoor het conflict tussen cultuur en samenleving juist toeneemt.

In feite is het bovenstaande een beschrijving van een radicaliseringsproces en het omgekeerde van assimilatie en integratie, die als wenselijk wordt beschouwd.

Sommige onderzoekers zien radicalisering als ongevaarlijk, omdat ze het interpreteren als een bewustwordingsproces van eigenwaarde en niet als een stap in de richting van extremisme. Radicalisering is dan een reactie op ervaren discriminatie en uitsluiting en is een legitieme manier om sociale verandering tot stand te brengen.³¹ Dat is goed mogelijk, maar het lijkt twijfelachtig of deze opvatting van de betekenis van radicalisering de betrokken individuen helpt op het gebied van integratie in de samenleving. Gevoelens van eigenwaarde worden ontleend aan de groep waartoe men meent te behoren en als die groep een lage status heeft, dan is het moeilijk om op die manier het gevoel van eigenwaarde te vergroten. In dit opzicht is radicalisering een doodlopende weg.

Het echte probleem van deze moslims en dan met name de wat hoger opgeleide moslims, is dat ze in de samenleving waardering willen oogsten met inbegrip van hun moslim identiteit en cultuur en vaak ondervinden dat die combinatie niet goed valt, voornamelijk omdat Nederland in hoge mate een seculiere samenleving is. Met name de jongere moslims hebben al snel het gevoel dat ze alles doen om deel uit te maken van de Nederlandse samenleving en dat dit naar hun zin niet goed lukt. Ze hebben het gevoel dat de integratie-eisen worden verhoogd en hebben daar wrok over.³²

De onderzoekers van het SCP wijzen er in meerdere publicaties op, dat de autochtonen verwachten dat de migranten zich aan de Nederlandse cultuur aanpassen.

Het is van belang om hier te benadrukken dat de perceptie van de moslims hierbij bepalend is. De perceptie van uitsluiting wordt al snel gevoeld vanuit de radicale hoek, mede gevoeld door al of niet vermeend onrecht dat moslims elders op de wereld wordt aangedaan. De persoonlijke perceptie

---

31SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 131.

32SCP, Dichter bij elkaar, W. Huijnk en Dagevos, 2012, p. 134.